

Fecr Yayınları: 680

SAHİH HADİS TARTIŞMALARI
(İbnü's-Salâh, İrâkî ve İbn Hacer Özelinde)

Nagihan EMİROĞLU

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
NY MATBAACILIK YAYINCILIK
KAĞITÇILIK TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ.
Ostim OSB Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0533) 591 86 17 (Sertifika no: 50732)

1. Baskı: 2017
2. Baskı: Mayıs 2023

ISBN: 978-625-6436-27-5

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

SAHİH HADİS TARTIŞMALARI

(İbnü's-Salâh, Irâkî ve İbn Hacer Özelinde)

Nagihan EMİROĞLU

Ankara 2023

Dr. Nagihan EMİROĞLU

1988'de Bursa'da doğdu. 2010'da Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. 2013 yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "İbnü's-Salâh'ın Sahih Hadis ile İlgili Görüşlerine Yöneltilen Tenkitler (İrâkî ve İbn Hacer Özelinde)" isimli teziyle yüksek lisansını tamamladı. 2012'de Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Hadis Anabilim dalında Araştırma Görevlisi olarak göreve başladı. 2012-2019 yılları arasında İSAM'ın Araştırmacı Yetiştirme Projesi kapsamında araştırmacı oldu. 2019 yılında Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "Türk (Bahri) Memlükler döneminde Hadis İlmi (Hicri VII ve VIII. asırlar)" isimli teziyle doktorasını tamamladı. 2021 yılında Kastamonu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne Dr. Öğretim Üyesi olarak atandı. Halen aynı üniversitede çalışmalarını sürdürmektedir.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ -----	7
KISALTMALAR -----	11
GİRİŞ -----	13
I. Araştırmanın Konusu ve Amacı -----	13
II. Araştırmanın Yöntemi ve Kaynakları -----	15

BİRİNCİ BÖLÜM

İBNÜ'S-SALÂH'IN HAYATI, ESERLERİ VE *ULÛMUL-HADİS* ADLI ESERİ ÜZERİNE YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR 19

I. İbnü's-Salâh'ın Hayatı ve Eserleri -----	19
A. İbnü's-Salâh'ın Hayatı -----	19
B. İbnü's-Salâh'ın Eserleri -----	28
II. İbnü's-Salâh'ın <i>Ulûmu'l-Hadis</i> Adlı Eseri ve Üzerine Yapılmış Çalışmalar -----	30
A. İhtisarlar -----	34
B. Şerhler ve Nüketler -----	39
C. Manzum Eserler -----	41

İKİNCİ BÖLÜM

İRAKÎ'NİN TESPİT ETTİĞİ VEYA YÖNELTTİĞİ

TENKİTLER -----43

I. Hadis Usûlü -----	43
A. Sıhhat Açısından Hadislerin Taksimi -----	43
B. Sahih Hadisin Tanımı -----	44
C. Esahhu'l-Esânîd -----	46
D. Sahih Hükümü Verme -----	47
E. Muallak Hadis -----	53
F. Cezm ve Temrîz Sigalarının Kullanımı -----	56
G. Sahih Hadisin Mertebeleri -----	71
H. <i>Sabıhayn</i> Hadislerinin Kat'iyeti -----	72
I. Buhârî ve Müslim'in Teferrüdü -----	75
İ. Hadislerle Amel Şartları -----	75

II. Hadis Tarihi -----	76
A. İlk Sahih Hadis Musannifi -----	76
B. <i>Sahîbayn</i> 'in Tasnif Tarihleri -----	77
III. Hadis Edebiyatı -----	78
A. Buhârî ve Müslim'in <i>Sahîb</i> 'lerinin Mukayesesi -----	78
B. Buhârî'nin <i>Sahîb</i> 'indeki Hadislerin Sayısı -----	79
C. Müslim'in <i>Sahîb</i> 'indeki Hadislerin Sayısı -----	80
D. Hâkim'in <i>Müstedrek</i> Adlı Eseri -----	82
E. İbn Hibbân'ın <i>Sahîb</i> 'i ile Hâkim'in <i>Müstedrek</i> 'inin Mukayesesi -----	83
F. Müstahrec Türünün Faydaları -----	84
G. Buhârî'nin Eserine Dair Övgülerinin Mahiyeti -----	85

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İBN HACER'İN TESPİT ETTİĞİ VEYA YÖNELTİĞİ

TENKİTLER -----	87
I. Hadis Usûlü -----	87
A. Sahih Hadisin Tanımı -----	87
B. En Sahih Hadis/İsnad -----	90
C. Sıhhat Hükümü Verme -----	93
D. Muallak Hadis -----	106
E. Sahih Hadisin Mertebeleri -----	111
II. Hadis Tarihi -----	112
A. Sahih Hadisleri Tasnif Eden İlk Musannif -----	112
B. Sahih Hadisleri Tasnif Eden İlk Musannifin İlk Takipçileri -----	116
III. Hadis Edebiyatı -----	118
A. Buhârî ve Müslim'in <i>Sahîb</i> 'lerinin Mukayesesi -----	118
B. Hâkim'in <i>Müstedrek</i> Adlı Eseri -----	124
C. Müstahrec Türünün Faydaları -----	127
SONUÇ -----	129
EKLER -----	133
Ek: 1 -----	133
Ek: 2 -----	136
BİBLİYOGRAFYA -----	139

ÖN SÖZ

İslâm dininin temel yapı taşlarından biri olan hadisin/sünnetin, muhafazası ve günümüze intikali, Hz. Peygamber'in güzide ashâbından başlayarak her nesilden ulemânın büyük gayret ve özverili çalışmalarıyla sağlanmıştır. İlk asırdan itibaren uygulana gelen kurallar, zamanla yazılı hale getirilerek, hadis ilminin teorik zeminini oluşturmuştur. Bu teorik zemin her nesilde yetişen, alanında söz sahibi ulemânın tetkik ve tenkitleriyle gelişerek güçlenmiş ve İslâmî ilim geleneği içerisinde takdire şayan bir kontrol mekanizması durumunu almıştır. Mevcut bilgilerin bir araya getirilmesi ve pratiğin belli bir tanıma kavuşturulması noktasında önemli bir mevki teşkil eden isimlerden biri de İslâmî ilimlerle ilgili bir aileye mensup olan, tefsir, hadis ve fıkıh sahalalarında devrinin tanınmış âlimleri arasında yerini alan, İbnü's-Salâh künyesiyle meşhur, Ebû Amr Takıyyüddin Osman b. Abdurrahman b. Mûsâ eş-Şehrezûrî (v. 643/1245)'dir.

Bu çalışmada, İbnü's-Salâh'ın hadis usûlü içerisinde pek çok önemli tartışmaya konu olan *sahib hadis* ile ilgili görüşleri ve bu görüşleri üzerine yapılan tenkitler tespit edilemeye çalışılmıştır. Ancak İbnü's-Salâh'ın *sahib hadis* ile ilgili görüşleri, usûle dair müstakil ve muteber eseri *Ulûmu'l-hadis* ile sınırlı tutulmuştur.

İbnü's-Salâh'ın söz konusu eserinin hadis usûlünde temsil ettiği değere binaen *Ulûmu'l-hadis* üzerine yapılan çalışmalar da ciddi bir yekûn tutmaktadır. Bu çalışmaların tamamını aynı anda ele almak araştırmanın sınırları açısından pek mümkün gözükmemektedir. Bu nedenle daha çok tenkitleri ihtiva eden *Nüket* tarzı eserlere yoğunlaşmıştır. Bu eserler

arasından da çok erken yaşlardan itibaren telif çalışmalarına başlayan, pek çok farklı alanda ders almakla birlikte özellikle hadis alanında kendini yetiştiren, İbnü's-Salâh'dan itibaren uzunca bir süre ihmal edilmiş olan hadis imlâ meclislerini yeniden canlandıran, gerek zühdü, takvası ve erdemli kişiliği gerekse hadis ilimleri sahasındaki dirayeti sayesinde büyük itibar gören Zeynüddin el-İrâkî'nin (v. 806/1404) *et-Takyîd ve'l-izâh* adlı eseri ile hocası İrâkî'nin ders halkasına katılarak ondan, başta kendi telif ettiği kitaplar olmak üzere pek çok eseri tahsil eden ve İrâkî tarafından kendisine verilen "hafız" unvanı ile tanınan İbn Hacer el-Askâlânî'nin (v. 852/1449) *en-Nüket ala kitâbıbnî's-Salâh* adlı eseri tercih edilmiştir. Böylece bir yandan hadis alanında görüşleri delil kabul edilen iki önemli ismin, İbnü's-Salâh'ın değerlendirmeleri ile ilgili kanaatleri ortaya konulurken öte yandan aralarında hoca talebe ilişkisi bulunan iki yetkin âlimin düşünceleri arasındaki benzerlik ve farklılıklara dikkat çekilmiştir.

Günümüzde genel kabulle karşılanan pek çok usûl kaidesinin, geçmiş ulemâ arasında, ilmî yöntemle detaylı olarak nasıl tartışıldığına, geçmişte var olan ilmî kontrol mekanizmasının canlı/dinamik bir şekilde mevcudiyetine bir örnek olması açısından, sadece tanımında dahi pek çok hadis usûlü konusunu ihtiva etmesi göz önünde bulundurularak *sahih hadis* konusu ele alınmıştır.

Elinizdeki bu kitap 2013 yılı Ocak ayında tamamladığım "İbnü's-Salâh'ın Sahih Hadis ile İlgili Görüşlerine Yöneltilen Tenkitler (İrâkî ve İbn Hacer Özelinde)" isimli yüksek lisans tezimin kitaplaşmış halidir. Bu vesile ile öncelikle araştırma konusunun belirlenmesi ve ilk adımların atılmasına vesile olan ancak daha sonra Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulu başkanlığı görevinin tevdi edilmesi üzerine

danışmanlık görevine devam edemeyen ve 2022’de Rahmet-i Rahmân’a kavuşan kıymetli hocam ve ilk danışmanım Prof. Dr. Raşit Küçük’ü rahmet ve minnetle anmak isterim. Tezin daha sonraki zamanda danışmanlığını üstlenen ve o yıllarda emekli olmasına rağmen beni mezun ederek kendisinin resmî anlamda son öğrencisi olma onurunu bana lütfeden, tezin her satırını titizlikle gözden geçirerek tavsiye ve önerileriyle rehberlik eden değerli hocam Prof. Dr. İsmail Lütfi Çakan’a uzun ve sağlıklı bir ömür temennisiyle teşekkürlerimi arz ederim. Ayrıca maddi manevi desteğini her daim hissettiğim dua ve teşvikleriyle yolumu aydınlatan kıymetli hocam Prof. Dr. M. Yaşar Kandemir’e de içtenlikle teşekkür ediyorum. Değerli fikirleri ile tezin nihayete ermesinde katkıda bulunan Prof. Dr. Bekir Kuzudişli, Prof. Dr. Mehmet Özşenel ve Prof. Dr. Muhammet Yılmaz hocalarım ile çalışmanın son okumasını yaparak yardımlarını esirgemeyen sevgili dostum Dr. Sümeyye Sevinç’e şükran borçluyum. Son olarak maddi manevi desteklerini esirgemeyen değerli aileme ve her daim yanımda olan sevgili eşim Uğur Emiroğlu’na sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Nagihan EMİROĞLU
Kastamonu 2023